

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΠΛΑΤΑΚΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

από την

ANNA ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ

Η Ελλάδα έχει χαρακτηριστεί ως η πρώτη σε αριθμό σπηλαίων Χώρα, ανάλογα με την έκτασή της, γιατί καλύπτεται κατά το 65% περίπου από ασβεστολιθικά πετρώματα. Η πιο ευνοημένη όμως περιοχή της είναι η Κρήτη.

Η Ελληνική Σπηλαιολογική Εταιρεία για να ανταποκριθεί στις ερευνητικές υποχρεώσεις της στη Μεγαλόνησο, ίδρυσε το 1962 το Σπηλαιολογικό Τμήμα Κρήτης με έδρα το Ηράκλειο, αναθέτοντας τη Προεδρία στο μέλος της, από το 1957, Ελευθέριο Πλατάκη, Καθηγήτη Φυσικών, πολύπλευρο Επιστήμονα και λάτρη των Κρητικών ενδιαφερόντων.

Είχα τη μεγάλη εύνοια της τύχης να συνεργασθώ μαζί του σε πολλά κρητικά σπήλαια, για εξερεύνηση, χαρτογράφηση και μελέτη τουριστικής αξιοποίησης, όπως στα Χανιά: «Αγίου Ιωάννου» στο Γουβερνέτο, «Αγίας Σοφίας» Τοπολίων, «Τζανή Τρύπα» Ομαλού, «Κουρνά» Αποκορώνου. Στο Ρέθυμνο: Μελιδονίου, Γερανίου, «Σεντόνη», «Φανταξοσπηλιάρα». Στο Ηράκλειο: «Ιδαίο Άντρο», «Ειλειθυίας», του «Λάκκου ο Ταύκος», «Ξετρύπι του Ταύκου» και στο Λασιθί: «Δικταίο Άντρο», «Μιλάτου», «Περιστεράς» κλπ.

Η πρώτη Σπηλαιολογική εργασία του Ελευθέριου Πλατάκη που δημοσιεύθηκε στο «ΔΕΛΤΙΟ της Ε.Σ.Ε.» (1952) αναφέρονταν στο Σπήλαιο Περιστεράς Καρυδίου στο Λασιθί. Όμως στο δεύτερο τόμο του έργου του «Σπήλαια και άλλα καρσικά μορφά της Κρήτης» (1954) αναφέρει:

«Η Κρήτη και πετρολογικώς και γεωλογικώς προσφέρεται δια την δημιουργίαν καρσικών μορφών (σπηλαίων). Πράγματι εις τους ορεινούς ασβεστολιθικούς όγκους αυτής, αλλά και εις τα δευτερεύοντα ασβεστολιθικά συγκροτήματα και τας αποτόμους ασβεστολιθικής ή κροκαλοπαγείς ακτάς, απαντώνται τοιούτοι σχηματισμοί. Ιδίως ονομασταί είναι οι φάραγγες αι απαντώμεναι εις το συγκρότημα των Λευκών Ορέων και τα σπήλαια τα οποία, μικρά και μεγάλα, είναι εγκατεσπαρμένα καθ' όλην την έκτασιν της νήσου».

Και συνεχίζει:

«Τα καρσικά φαινόμενα της Κρήτης, όπως και της λοιπής Ελλάδος, δεν έχουσιν εισέτι

*La contribution de Eleftherios Platakis au developpement de la Spéléologie en Crète
par Anna Petrochilou.*

Ο ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΠΛΑΤΑΚΗΣ κατά την έρευνα ενός σπηλαίου της Κρήτης.

μελετηθεί επαρκώς. Οι σπηλαιολογικές ομάδες διαφόρων εκδρομικών σωματείων προσφέρουν και προσφέρουν πολλά εις την μελέτην των καρσικών μορφών της χώρας μας. Η μελέτη αυτή ευσυμματοποιήθει δια της ιδρύσεως (1950) της Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας (Ε.Σ.Ε.), ήτις έχει ήδη εις το ενεργητικόν της όγκον εργασίας και διεθνή αναγνώρισιν. Είναι βέβαιον ότι αυτή χωρούσα με λίαν ικανοποιητικόν ρυθμόν, θα ολοκληρώσει την επί επιστημονικών βάσεων μελέτην των καρσικών μορφών της Ελλάδος».

Και τελειώνει:

«Αι κατωτέρω γραμμαί σκοπόν έχουν να βοηθήσουν, όσον ένεστε, τους ερευνητάς των καρσικών φαινομένων της Κρήτης. Θα προσπαθήσωμεν να παράσχωμεν εις τούτους, όσα βιβλιογραφικά στοιχεία κατέσει δυνατόν να συγκεντρώσωμεν, αναμένοντες την συμπλήρωσιν τούτων και υπό άλλων, ώστε να καταρπσθή, κατά το δυνατόν, πλήρης κρηπική Σπηλαιολογική βιβλιογραφία. Από απόψεως ταύτης το ανά χείρας σημείωμα δύναται να θεωρηθή ως συμπληρωματικόν προγενεστέρων σχετικών εργασιών του κ. Ιωάννου Καφαμπέλη και του γράφοντος».

Όπως αποδεικνύεται, τα σπηλαιολογικά θέματα της Κρήτης απασχόλησαν τον Ελευθέριο Πλατάκη πριν από την ίδρυση της Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας προσφερόμενος να τη βοηθήσει, όπως και έκανε ανελλιπώς.

Με την ανάληψη των καθηκόντων του ως Προέδρου του Σπηλαιολογικού Τμήματος Κρήτης, δημιούργησε ομάδα συνεργατών, με τους οποίους άρχισε τις σωστές επιστημονικές και συστηματικές εξερευνήσεις και μελέτες των καρσικών μορφών της Μεγαλονήσου.

Μέχρι το θάνατό του το 1986 είχε καταγράψει στο Μητρώο του Σπηλαιολογικού Τμήματος Κρήτης της Ε.Σ.Ε., 3.500 σπήλαια, βάραθρα κλπ. διαφόρων κατηγοριών: λατρευτικά-παλαιοντολογικά-ιστορικά-τουριστικά, τα οποία είχε ταξινομήσει κατά Νομούς.

Παράλληλα, είχε καταρτίσει για το καθένα, ιδιαίτερο φάκελλο με όλα τα σχεπικά στοιχεία τους, σύμφωνα με την οργάνωση της Ε.Σ.Ε.

Από αυτά είχε μελετήσει τα 690 από κάθε πλευρά. Τα πορίσματα των μελετών του έχουν δημοσιευθεί – κατά καιρούς – στο «ΔΕΛΤΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ» και σε πολλά επιστημονικά περιοδικά και εφημερίδες Αθηνών και Κρήτης.

Θεωρούμε υποχρέωσή μας να αναφέρουμε μερικές από τις αξιολογότερες μονογραφίες του, κατά σειρά έκδοσής τους:

«Ο Δίκταμος της Κρήτης».

«Αι Ραδιενεργοί θερμομεταλλικά πηγαί της Ικαρίας».

«Γεωλογική βιβλιογραφία της Κρήτης».

«Σπήλαιον Ειλειθείας».

«Σπήλαιον Ιδαίον Άντρον».

«Η βιβλιογραφία των Ιαματικών πηγών της Ελλάδος».

«Τα ονόματα των Σπηλαίων και άλλων καρσικών μορφών της Κρήτης».

«Παλαιές εκκλησίες στο Βραχάσι».

«Τα τοπωνύμια Τρυβάξωνας-Σελλινάρι και Ψείρα».

Δημιούργημά του είναι επίσης και η περιοδική επιστημονική έκδοση «Κρητολογία», που εξέδιδε επί σειράν ετών με ατομικές δαπάνες και περιεχόμενο σχεπζόμενο, μόνο, με Κρηπικά ενδιαφέροντα. Τελευταία όμως, διέκοψε την έκδοσή της από έλλειψη οικονομικών μέσων.

Εκείνο όμως που προκαλεί θαυμασμό, είναι οι δύο ογκώδεις τόμοι που εξέδωσε με τίτλο: «Σπηλαιο και άλλαι καρσικά μορφαί της Κρήτης» με 670 σελίδες.

Στην εισαγωγή του πρώτου τόμου αναφέρονται: Γεωλογικά-Γεωμορφολογικά-Γεωγραφικά-Προϊστορικά και Ιστορικά στοιχεία της Κρήτης που ανήκουν στην Παλαιολιθική-Μεσολιθική-Νεολιθική και Μινωϊκή εποχή. Επίσης περιλαμβάνεται, ό,τι σχετικό με τις περιόδους: Γεωμετρική-Αρχαϊκή-Ελληνιστική-Ελληνορωμαϊκή-Πρώτη και Δεύτερη Βυζαντινή. Ακόμη: Αραβοκρατία-Ενετοκρατία-Τουρκοκρατία και Κρητική Πολιτεία.

Το κύριο θέμα περιλαμβάνει τα ακόλουθα κεφάλαια:

Αρχαία μαρτυρία περί των σπηλαίων της Κρήτης-Οι Περιηγηταί-Εκθέσεις Προβλεπών και άλλα Ενετικά κείμενα-Αι πρώται έρευναι-Αι νεώτεροι έρευναι-Αι έρευναι του Paul Faure-Το σπηλαιολογικόν Κλιμάκιον Κρήτης.

Στην εισαγωγή του Δεύτερου Τόμου αναφέρεται η «Σπουδή των καρσικών μορφών της Κρήτης». Το κύριο θέμα περιλαμβάνει τα ακόλουθα κεφάλαια:

Κατάλογος των καρσικών μορφών της Κρήτης κατά Κοινότητας-Αλφαβητικός κατάλογός τους-Τα αρχαία και σύγχρονα ονόματά τους και η προέλευση των ονομάτων των αναφερομένων καρσικών μορφών.

Όπως αναφέρει ο Συγγραφέας, αυτό το έργο του, στο σύνολό του, θα καλύψει 5 τόμους. Δεν γνωρίζουμε ως ποιο σημείο είχε προχωρήσει. Εκείνο που είναι βέβαιο, είναι ότι άφησε όγκο εργασιών που δεν πρόλαβαν να δουν το φως της δημοσιότητας. Γι' αυτές θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα, από την Πολιτεία και από άλλους φορείς.

Το προτελευταίο κεφάλαιο του πρώτου τόμου – όπως αναφέραμε – έχει τίτλο: «Αι έρευναι του Paul Faure». Γι' αυτές θα πρέπει να αναφερθούμε περιληπτικά, για να αποδείξουμε πόσο συμβάλλανε στη μελέτη των Κρητικών Σπηλαίων και θεμάτων.

Το 1955 δέχθηκε στο σπίτι του ο Γιάννης Πετρόχειλος, το Γάλλο Paul Faure καθηγητή Πανεπιστημίου του Clermond Ferrant και από το 1974 μέλος της Ακαδημίας Επιστημών-Γραμμάτων-Τεχνών του Clermond, για να τον συμβουλευθεί ως Πρόεδρο της Ε.Σ.Ε., ποιά κατά τη γνώμη του, ελληνική περιοχή συγκεντρώνει περισσότερο ενδιαφέροντα, προκειμένου να ασχοληθεί με τη μελέτη σπηλαίων από θρησκευολογικής πλευράς. Ο Πετρόχειλος του υπέδειξε την Κρήτη και τον συνέστησε με επιστολή του στον Ελευθέριο Πλατάκη για να συνεργασθούν.

Η στενή συνεργασία και η άδολη φιλία που συνέδεσε τους δύο επιστήμονες επί μια τριακονταετία τουλάχιστον, είχε σαν αποτέλεσμα, να μελετηθεί η Κρήτη σπηλαιολογικά – με Διεθνή προβολή – όσο λίγες καρσικές περιοχές του κόσμου.

Όπως του Ελευθέριου Πλατάκη, έτσι και του Paul Faure οι σπηλαιολογικές εργασίες της Κρήτης, δημοσιεύθηκαν στο «ΔΕΛΤΙΟ της Ε.Σ.Ε.» και σε άλλα επιστημονικά περιοδικά.

Επίσης έκανε σχετικές ανακοινώσεις στα Διεθνή Σπηλαιολογικά Συνέδρια που οργάνωσε – κατά καιρούς – η Ε.Σ.Ε., σε όλα τα Κρητολογικά και σε διάφορα ξένα. Αξιολογότερες θεωρούνται οι εργασίες του με τίτλο «Έργα εντός των Κρητικών Σπηλαίων» και «Η καθημερινή ζωή στην Κρήτη κατά τις εποχές του Μίνωα» (150 π.Χ.).

Η Ελληνική Σπηλαιολογική Εταιρεία αναγνωρίζοντας τη μεγάλη προσφορά του Paul Faure τον ανεκήρυξε από χρόνια, επίτιμο μέλος της.

Ο Ελευθέριος Πλατάκης γεννήθηκε στις 24 Ιουνίου 1910 στο Βραχάσι Αγ. Νικολάου. Σπούδασε στη Φυσικομαθηματική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Παρακολούθησε μαθήματα καθηγητών της Φιλοσοφικής και Θεολογικής Σχολής, γιατί τα θεωρούσε απαραίτητα για κάθε επιστήμονα.

Από όσα αναφέραμε αποδεικνύεται ότι υπήρξε μια ακαταπόνητη και πολύπλευρη επιστημονική φυσιογνωμία, που μελέτησε εξονυχιστικά την ιδιαίτερη πατρίδα του από κάθε πλευρά: Γεωλογική-Βοτανολογική-Αρχαιολογική-Γλωσσολογική-Ιστορική. Στον τομέα όμως της Σπηλαιολογίας υπήρξε ανεπανάληπτος. Δίκαια λοιπόν του δόθηκε ο τίτλος «Κρητολόγος».

Τόσο το έργο του, όσο και η μνήμη του, θα είναι αιώνια, όχι μόνο στην Κρήτη και κατ' επέκταση στην Ελλάδα, αλλά και Διεθνώς, γιατί είχε συνεργασθεί με πολλούς ξένους συναδέλφους του και είχε συνδεθεί φυλικά μ' αυτούς, οι οποίοι, έχουμε τη βεβαιότητα ότι θα διατηρούν τις καλλίτερες αναμνήσεις από τη συμπάρασταση και τη φιλοξενία του.

Τα μέλη του Σπηλαιολογικού Τμήματος Κρήτης της Ε.Σ.Ε., δικαιολογημένα κλονίστηκαν με την απώλεια του Προέδρου τους. Όμως, η Ελληνική Σπηλαιολογική Εταιρεία μερίμνησε γι' αυτό. Αποφάσισε την οργάνωση Σπηλαιολογικών Σεμιναρίων στο Ηράκλειο, που θα διδαχθούν από στελέχη της, σχετικά μαθήματα, θεωρητικά και πρακτικά, για την κατάρτιση των νέων μελών του Τμήματος, που θα πλαισιωθούν από τα παλαιά μέλη του. Τα μαθήματα θα αρχίσουν από αύριο και θα συνεχιστούν σε επόμενα Σαββατοκύριακα, όσα χρειασθούν, για την ολοκλήρωση της διδασκαλίας. Οι διδάσκοντες θα προέρχονται από την Αθήνα και Κρήτη σύμφωνα με το πρόγραμμα που έγινε.

Κατά την τεσσαρακονθήμερη δέηση στη μνήμη του εκλειπόντος (14.12.86) στο Βραχάσι, είχαμε εκπροσωπήσει την Ελληνική Σπηλαιολογική Εταιρεία. Το χαιρεσμό μας κλείσαμε με την ακόλουθη φράση, την οποία επαναλαμβάνομε, γιατί την πιστεύουμε απόλυτα.

«Το κολοσσιαίο και πολύμορφο έργο του Ελευθέριου Πλατάκη, ας γίνει ο φωτεινός φάρος στους διαδόχους του, που θα τους συμπαραστέκεται νοερά ο ίδιος, γιατί ο Ελευθέριος Πλατάκης δεν τάφηκε στις 9 Νοεμβρίου 1986 ως νεκρός. Αλλά, απλά, μετοίκησε από το επίγειο στο υπόγειο «Ελευθέριο Άντρο» του στο Βραχάσι».

Σημείωση: Σήμερα το αρχείο και η βιβλιοθήκη του Ελ. Πλατάκη βρίσκονται στη «Βικελαία» Βιβλιοθήκη Ηρακλείου, σύμφωνα με την επιθυμία του.